

Nazariyeler karşısında Atatürk

Yazan : PEYAMI SAFA

İdeoloji kavgası dünyayı en az ikiye biçiyor. Siz bunu ister bir esas, ister bir şekil ihtilâfı telâkki ediniz, parlamento salonlarından milletlerarası konferans salonlarına ve miting meydanlarından tarb meydanlarına kadar, bugünkü dünya milletlerini içeride ve dışarıda birbirine düşüren hep bu sağ - sol döğüşüdür. Buna an'anevî bir dünya nizamile ileri ve muhayyel bir dünya hasretinin mücadelesini diyebilirsiniz. Hernevi tefsirin döne dolaşa varacağı netice şudur ki ideoloji mücadeleleri, bugün, orta çağın akide harblerini yadettirecek bir şiddet almıştır ve bu hal, kendini gittikçe açığa vuran manzaralarile, Büyük Harbin sonundanberi devam edip gidiyor.

Atatürk böyle bir hengâmede yeni Türkiye'yi kurdu. On beş sene evvel de sağın sola ve solun sağa öfkesi bugün - künden az değildi. İki taraftan vuran kudurmuş dalgalar arasında hem yeni bir devlet gemisi inşa etmek, hem de onu kendi hedeflerine doğru senede bir asır hızla koşturabilmek için ancak Atatürk ve ancak İnönü gibi süvariler lâzımdı. Bunu hepimiz biliyoruz. Fakat biliyor muyuz ki bu kumanda, en şiddetli ideoloji akıntılarına kapılmadan, sabit hedeflerine nasıl varabilmiş, nasıl, birçok memleketlerin dışından vurarak içini alacak bullak eden fikir dalgalarının içinde kaybolmaktan kendini koruyabilmiştir?

Bir saniye unutmıyalım ki Türkiye'nin böyle bir hengâmedeki vaziyeti, öteki bütün memleketlerinkinden daha büyük tehlikelerle çevriliydi: Kurtuluş Harbinden sonra Türkiye, Meşrutiyettenberi, dördüncü harbden çıkıyordu. O zaman toprağımız, evimiz, paramız ve kafamız gibi sınırlarımızın da ne kadar yorgun ve harap olduğunu hatırlatmağa lüzum yoktur. Hernevi telkine en çok maruz ve hernevi telkini kabule en müsaid bir mukavemetsiz ruh hali içinde bulunuyor - duk. Büyük Avrupa ideolojilerine karşı çıkacak hiçbir yerli düşünce, hiçbir millî felsefemiz yoktu. Tam Avrupa metodile müstakil bir nazariye denebilecek tek bir sistem etrafında iki fikir adammının birleştiği bile görülüyordu. Böyle bir kafa anarşisi, yabancı ideolojilerin hiçbir memlekette arayıp da bulamadıkları mükemmel bir epidemi sahası hazırlamış olabiliirdi. Nasıl oldu ve ne yaptı da Atatürk, böyle bir sırayete imkân bırakmıyarak, vatani yabancı çizimelerden olduğu kadar yabancı ideolojilerin istilâsından da masun bırakabilirdi?

Atatürk'ün on dokuz senelik nutuklarından hiçbirinde, hiçbir sözünde Avrupa ideolojilerinden herhangi birine işaret görülmez. Halbuki o günden bugüne kadar, şarklı ve garblı bütün devlet reislerinin, parti liderlerinin, diplomatların dilinde ideoloji tercihleri, tarifleri, münakaşaları hiç eksik olmamıştır. Atatürk

her devletin iç rejimine saygısını daima ilân etmiş, Türk rejimine karşı da her devletten aynı saygıyı beklemiş, fakat Avrupa ideolojilerinden hiçbirinin tenkidine, müdafaasına, hatta objektif tahliline girişmemiştir. Sağını, solunu herkesten iyi gören bu harikulâde kaptanın sağ, solu daima görmeezlikten gelmesinde, iç ve dış politikamızın fasilasız muvaffakiyetlerini temin eden büyük bir siyasi hikmet vardır.

Bunu tefsire girişmeden evvel bir istisna kaydedilebilir: Atatürk zaman zaman yalnız demokrasiden ve yalnız milliyetçilikten bahsetmiştir. Fakat bu sözlerin söyleniş yerlerine ve sıralarına dikkat edilince görülür ki Atatürk'ün halkçılığı ve milliyetçiliği hiçbir Avrupa ideoloji kokusu vermez. Atatürk bu iki tabiri de en dolambaçsız, en sade ve en tabii lûgat manalarında kullanmıştır. Halkçılıktan ve milliyetçilikten muradı, halkın ve milletin halis menfaatlerini korumaktan başka birşey değildi. Pek iyi biliyoruz ki Onun demokrasi ve nasyonalizm anlayışı, Avrupa anlayışının ne tekrarıdır, ne de taklidi.

Atatürk, evvelâ bir milleti nazariyelerle idare etmeyeceğine inanmıştı. Büyük tecrübeler içinde pişen dehası, hesap ve tahmin sistemleriyle gerçeklik ve hayat arasındaki farkları dünyanın bütün şeflerinden evvel ve fazla idrak etmişti. İşi söze ve nazariyeye tercih ettiğini birkaç defa söyledi. Sonra, bütün milletlerle sulh halinde bulunmak istediği için hiçbirine karşı ideoloji cephesi almak istemiyordu. Nazariyelerin arkasında gizlenen nazariyeciler gurur ve inadına masum halk yığınlarını feda etmekten çekiniyor gibiydi. Bütün ideoloji münakaşalarında bir *esprit de contradiction* illetinin hâkim olmadığını kim temin eder? Bununla beraber, Atatürk, her sisetmin haklı ve makul taraflarını benimsemekten doğabilecek güzel bir terkinin aleyhinde de görünmemiştir. Kemalizmin altı oku, millî zaruretlere göre ayarlanmış böyle bir terkinin de içine alan, fakat onu aşan orijinal ve amelî bir görüş hissini de verir. Bundan başka, yabancı ideolojilere iltifat etmemek yolile, onların memleket içinde yuvarlıyacakları büyük fikir akıntılarını karşı da, kendi şahsiyetinin muazzam kayasıle en yıkılmaz dalgakıran vazifesini bizzat görmüş oluyordu.

Tecrübenin ve müşahedenin verdiği gibi başka hiçbir ders kabul etmeyen bütün büyük şahsiyetler gibi, Atatürk için de bütün nazariyelerden ve nazariyecilerden evvel direktiflerine ve işaretlerine dikkat edilebilecek tek bir üstad vardı: Hayat! Hem de Atatürk gibi ulvî maceralar ve harikalı tecrübelerle dolu bir ömür geçirmiş insanın hayatından daha zengin bir ilham ve telkin membaı olabiliyordu?

PEYAMI SAFA

Bayram

Bayram, bütün yüzlerin gülmesi, bütün gözlerin neşeyle parlaması ve bütün yüreklerin inşirah içinde birbirlerine açılması demektir. Bayramlarda yağmur, kavsi kuzahlardan sızan bir tebessüm şelâlesini andırır. Bayramlarda kar, tabiatın kirlerini örten beyaz bir mendil gibi telâkki olunur. Çünkü bayram, rüyet zaviyelerini değiştirir ve gözlere herşeyi iyi, güzel ve temiz görmek ıstırarını aşılır. Onun içindir ki bayramlarda çocukların dudakları kahkahadan yumulmaz ve büyüklerin sesi sonsuz şen bir beste olur.

Bayramın lûgatlerde tarifini böyle gördük, tasvirini tablolarla böyle seyrettik, tahlilini kitaplarda böyle okuduk ve bütün ömrümüzde de onu böyle tanıdık. Fakat lûgatler yalın, tablolar aldatıcı, kitaplar sahtekar imiş ve bizzat biz gaflet içinde batıl bir telâkki taşıyormuşuz. Çünkü bayram günlerinde -hem bütün bir millete- matem mukadder olabilmemiş.

Bu acı hakikatı şu bayram günü hüngür hüngür ağlayan anamın alil gözlerinde, dudaklarına hicrîktan solgun bir melâl zemzemesi işliyen oğlumun matemî terennümlerinde ve yüreğimin mustarib çarpınışlarında gördüm.

Edib bir arkadaşımın dediği gibi her evden bir cenaze çıkmışa benziyor ve bayram güneşi bütün bu evlerin eşğine rengini siyahlaştırarak, zıya huzmelerini yas tülü telleri şekline sokarak doğuyor.

Yer gamlı, gök gamlı. Herkes gibi benim de içimde dinmeyen bir acı ve sönmiyen bir ateş var. Elimî kitabhaneme uzattım, gelişigüzel bir kitabı aldım. Şuurumu herhangi bir mevzuun uyuşturucu kucağına kapamak istiyorum. Baktım, elime geçen kitabın üzerinde «Harabât» ismini gördüm, tefeül eder gibi bir sahife açtım, gözüme Velyeddin oğlu Ahmedin şu şiiri çarptı:

*El düz düştüandan ayrıldık
Ah, arâmı candan ayrıldık
Eşigt hasretle hâk olsak
Yeri var, âsümandan ayrıldık
Nola başlar eğilse ülkerveş
Neyytri mîhrîbandan ayrıldık
Gemi gibi denizde sergirdan
Gezeriz bâd bandan ayrıldık*

Kitabı ve gözümü kapadım, bugünkü bayramın hakikatini gönül dilile terennüm ettim:

Bayram gününde ağhyarak matem eyledik!..

M. TURHAN TAN

Ege mintakasında üzüm - incir

Bu seneki rekoltenin 80 bin ton olduğu anlaşıldı

İzmir, (Husufî) — Bu yıl üzüm ve incir mahsullerinin satışı, çok iyi geçmiştir. Borsa kayıtlarına göre dün akşam kadar İzmir piyasasında 58940 ton üzüm satılmıştır. Rekolte 75 bin ton tahmin edilmekte idi. Son stoklardan rekoltenin 80 bin ton olduğu kat'î surette anlaşılmıştır. İzmir Acentalar Birliğinin listesine göre 12 ikinteşrin akşamına kadar İzmir limanından dış memleketlere 52893 ton üzüm ihrac edilmiştir. Bundan 37962 ton yalnız Almanya'ya ihrac edilen miktardır ki umumî ihracatın yüzde 70'idir. Üzüm fiyatları, son hafta içinde muhtelif numaralarda yirmişer para yükselmiştir. Fiyatlar: 7 numara 12 kuruş, 8 numara 13 kuruş, 9 numara 14 kuruş, 10 numara 15 kuruş, 11 numara 18 kuruştur.

İncir: Borsa kayıtlarına göre şimdiye kadar İzmirde 19.000 küsur ton incir satılmıştır. Rekolte 30.000 tondur. Acentalar Birliği listelerine göre 12 ikinteşrin akşamına kadar limanımızdan dış memleketlere yapılan ihracat 29105 tondur. Bu miktardan yalnız Almanya'ya 11240 ton ihracat yapılmıştır. Fiyatlar çok sağlamdır. Süzme 13-20 kuruş, ellemeler 9 - 13 kuruş ve paçallar 6.5 - 10 kuruştur.

İzmir Acentalar Birliği tarafından son dört sene zarfında birinciteşrin aylarında İzmir limanından dış memleketlere yapılan mahsul ihracatı hakkında mühim bir istatistik hazırlanmıştır. Bu istatistiğe göre:

Üzüm: 935 yılının birinciteşrin avında 24384 ton, 936 da avni avda 20132 ton, 937 de 5405 ton, 938 de 26725 ton.

İncir: 935 te 12208 ton, 936 da 961 ton, 937 de 6965 ton, 938 de 12637 ton, burda incir: 935 te 1163 ton, 936 da 1051 ton, 937 de 758 ton, 938 de 1484 ton.

Tütün: 935 te 2837 ton, 936 da 1647 ton, 937 de 5928 ton, 938 de 5181 ton.

Pamuk: 935 te 79 ton, 936 da 69 ton, 937 de 284 ton, 938 de 1302 tondur.

Muhtelif mahsullerin dört yıl zarfında birinciteşrin aylarındaki umumî ihracat yekûnu da şudur:

935 te 47573 ton, 936 da 44238 ton, 937 de 32026 ton, 938 de 59832 ton.

Konserveciler muamele vergisinden affedilmelerini istiyorlar

Konserve fabrikatorları, muamele vergisinden muaf tutulmaları için müracaatte bulunmuşlardır. Bir zaman senede 3.5 milyon kutuya kadar çıkmış olan konserve sarfiyatı, şimdi ancak yılda 1.5 milyon kutudur. Bu azalış bittabi meyva ve sebzeçiliğimiz için de bir zarar teşkil etmektedir.

Karaya oturan Alman vapuru kurtarılıyor

Çanakkale Boğazında, Kumkale civarında Kepez mevkiinde karaya oturan Alman bandıralı İphaka vapurunun kurtarılması için dün Alemdar tahlisiye gemisi vak'a mahalline gitmiştir.

Fransız iktisad heyeti Bükreşte

Bükreş (Husufî) — Balkan memleketlerini dolaşacak Fransız iktisad heyeti Bükreşe gelmiştir. Fransa ile Romanya, Bulgaristan, Yunanistan ve Yugoslavya arasındaki iktisadî ve malî münasebetleri kuvvetlendirecek tedbir ve çareleri araştırmak maksadile seyahat eden heyet, Bükreşte bir hafta kaldıktan sonra Sofya, Belgrad ve Atina'ya gidecektir.

Kütahyada kurulacak elektrik santrali

Kütahya, (Husufî) — Elektrik işleri etüd idaresi yurdun zengin enerji kaynakları üzerinde çalışmalarına devam etmektedir. İdare ilk defa olarak ele almış bulunduğu Sakarya, Fırat, Kızılırmak, Yeşilirmak nehirleriyle Adranos ve Kirmasti ırmaklarında, Adana - Kayseri mintakaları suları üzerinde etüdlere başlamıştır. İdare, bu sular üzerinde müteaddid tarassut istasyonları tesis etmiş ve enerji istihsalı için birçok baraj yerleri bulmuştur. Esas Menderes nehriyle Çine ve Banaz çaylarında birer, Sakaryada iki, Gedizde 1, Fıratıda beş, Murat suyunda iki olmak üzere 13 yerde baraj tesisi etrafında tetkikler yapılmaktadır. İdare, şimdiye kadar biri Çatalağzında 45 bin kilovat takatinde, diğeri Kütahyada 60 bin kilovat takatinde yurdun bir çok mintakalarına ve yeni kurulan fabrikalara enerji verecek iki mintaka elektrik santralına aid projeleri hazırlamış bulunmaktadır.

Kemah - Erzincan demiryolu açılıyor

Sivas - Erzurum demiryolunun Erzincana kadar olan kısmı bugün işletmeğe açılacaktır.

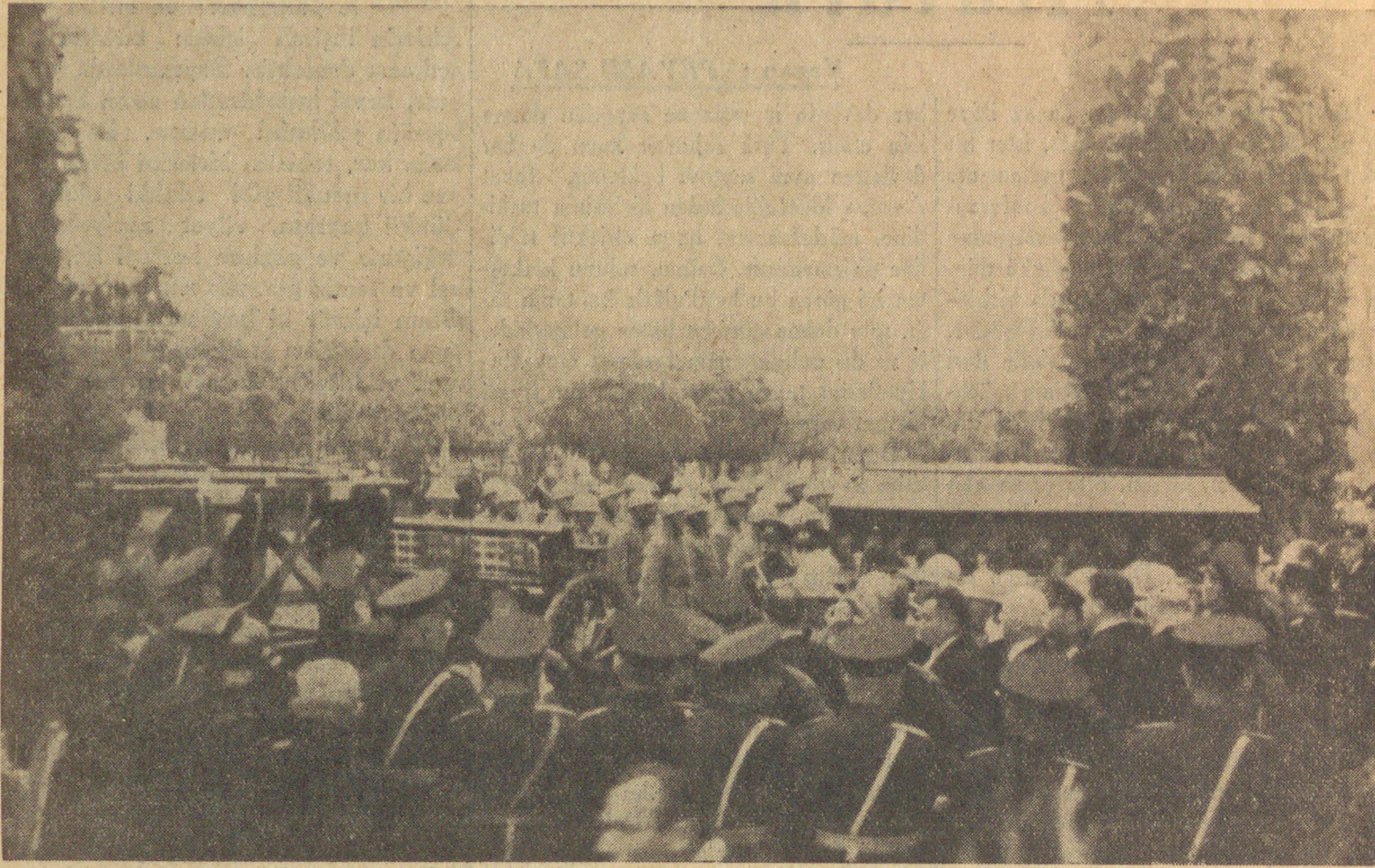
Hattın Kemaha kadar olan kısmı, işletmeğe açıktır. Bugün de Kemah - Erzincan hattile üzerindeki istasyonların küşad resmi yapılacaktır.

Sivas - Erzurum hattı 1939 eylülünde Erzuruma vâsıl olacaktır.

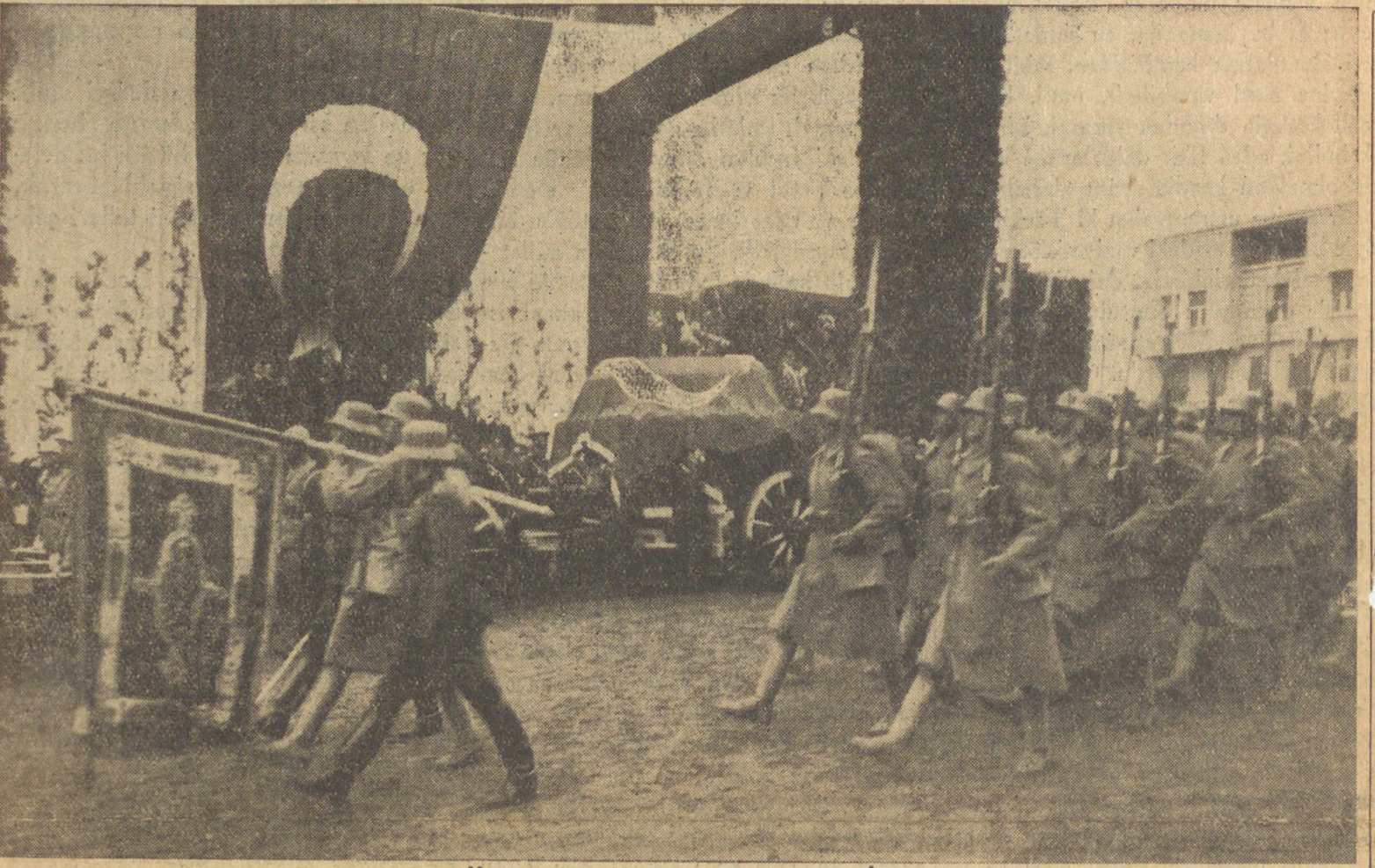
Tunus müvaredatı için takyidat

Tunusta birkaç veba vak'ası görüldüğü haber alındığından bu liman müvaredatına karşı umumî talimatnamenin 51 inci maddesinin birinci, ikinci, üçüncü fıkralarında yazılı tedbirler konulmuştur.

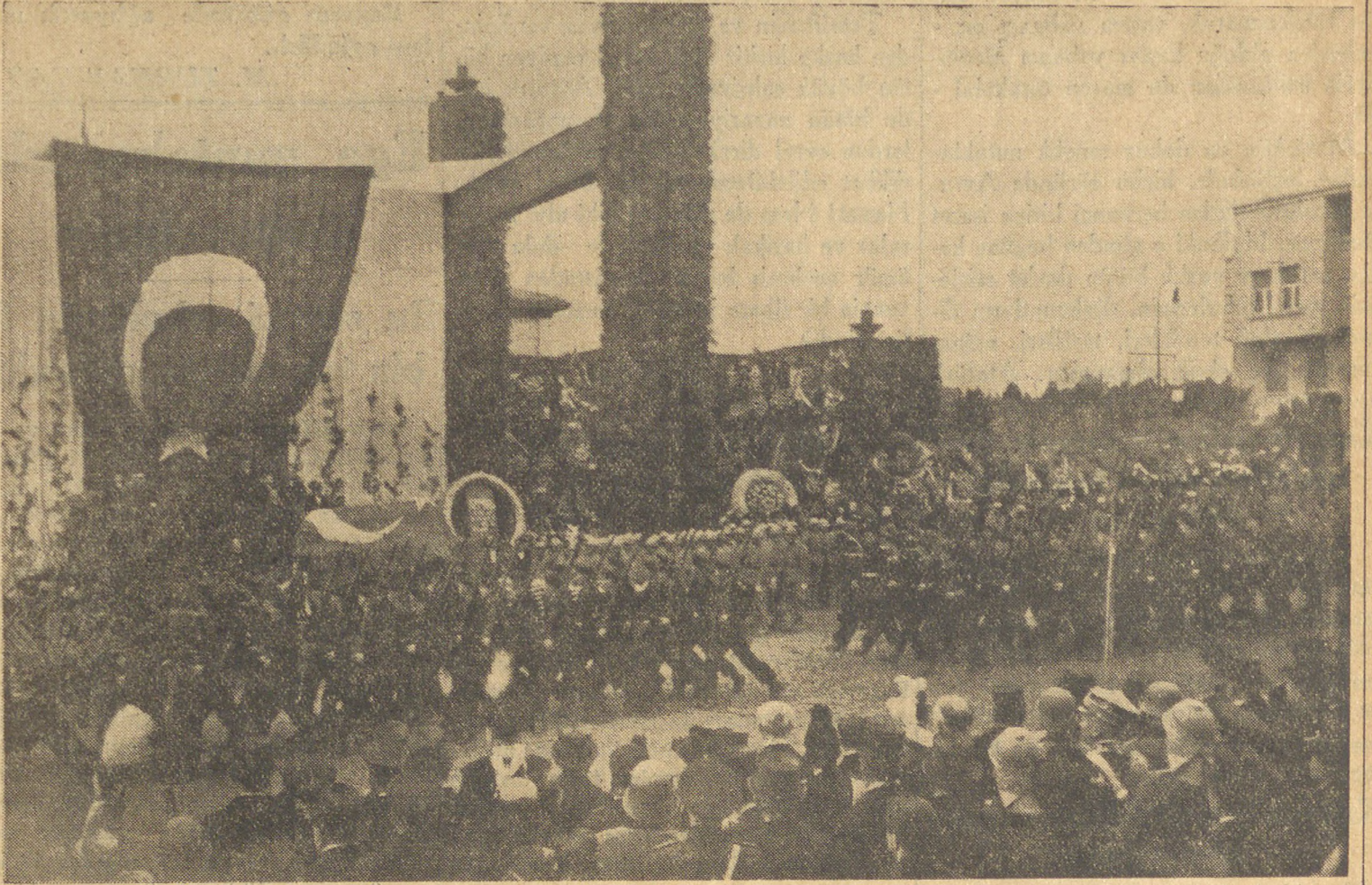
Ankaradaki Mera

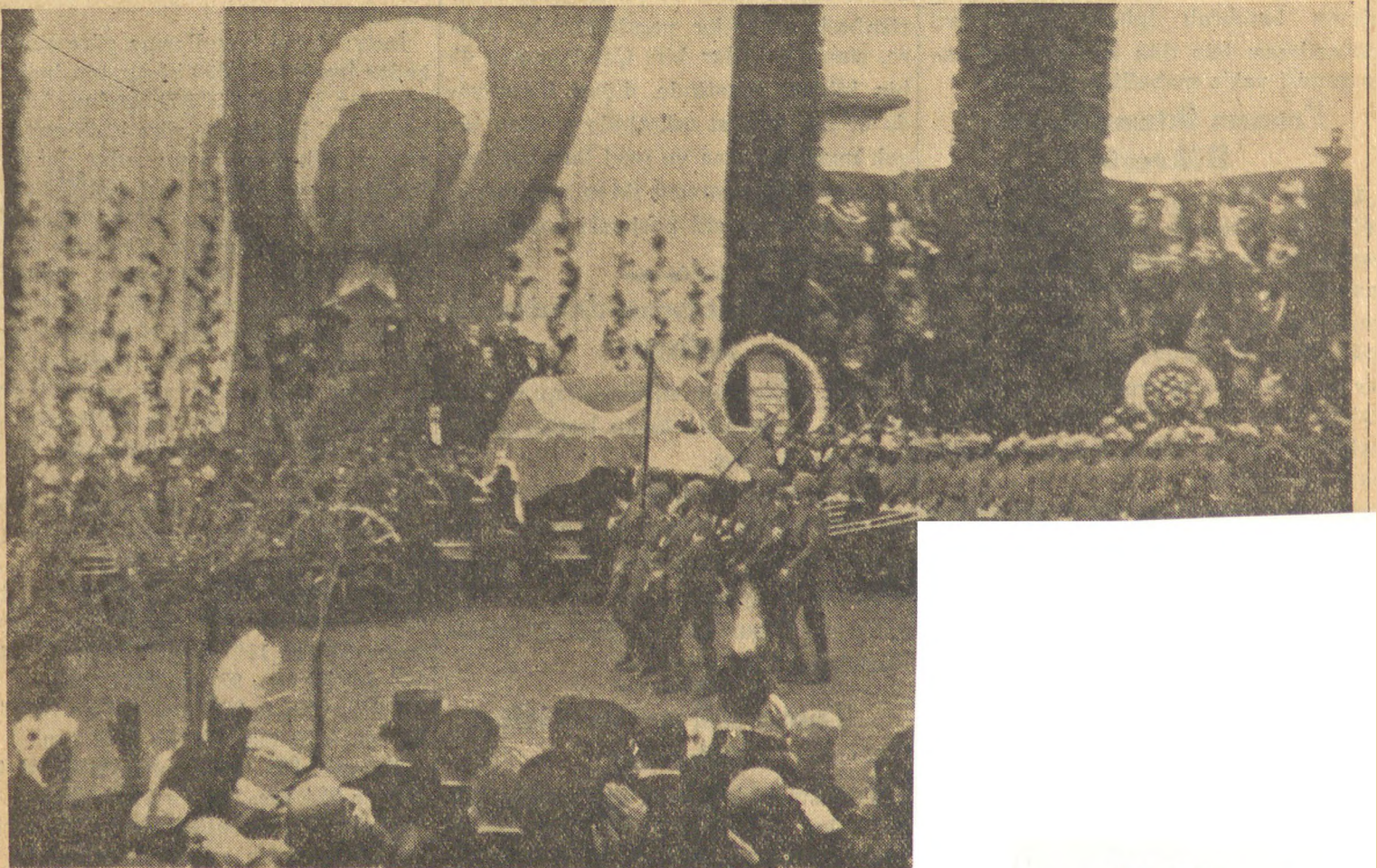
Büyük Şefimizin tabutu Meclis önündeki katafalk

Büyük Önderin cenazesi önünde İran askerleri

Misafir Alman askerleri muhteşem katafalkın önünden geçiyorlar

Yunan askeri Ulu Atanın tabutu önünde geç